

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 34.

V petik 26. mal. Serpana

1850.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petik. Predplačuje se za celo leto pri založniku *Jožefu Blavniku* 6 gold., za pol leta 3 gold., za četert leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajta še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znese 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje., za četert leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapiše, da so naročniki denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič poštne plačati.

Vradne naznanila.

24. mal. Serpana 1850 je bil izdan in razposlan XVII. del deželnega zakonika in vladnega lista za krajnsko kronovino, ki zapopade:

Naznanjenje zapopada postav in ukazov v delih LXXV—LXXXVI občeniga deržavniga zakonika in vladnega lista. — Razpis c. k. krajnskiga poglavarstva od 27. Rožnika 1850. Razglas ukaza ministertva bogočastja in uka od 11. Rožnika 1850 zastran ustanovljenja začasne deželne šolske oblastnije na Krajnskem.

Politiške naznanila.

Ljubljana. T. Kolikor bolje se mir uterduje in pokoj vstanovljuje, toliko bolj tudi slovensko slovstvo kaže in cvete. Vender se ne da tajiti, da bi bilo ono brez leta 1848 le malo poganjalo. Res de se je že popred zbudilo, kar bukve, med kterimi so ene zares izverstne, dokazujejo, ki so bile še pred marcam natisnjene. Pa tacih bukev je bilo zelo malo; le posamesni možje so se s slovenšino ubijali, in vse je bilo z eno besedo omamljeno in brez življenja. Večidel se je prestavljalo. Na slovenske kraje so tuje misli prišle in so se tu vkoreninile; domač občutlej, domač izrek, domača smisel se je zatopila in pozabila. Zdaj prešine pa ogenj sušca serca Slovanov, de so čutiti začeli, de so tudi oni kaj, de ima tudi njih živl vrednost in zlato, ki je le zarujoveno bilo, de je tudi v njih kal položen, iz kteriga čversto in zalo deblo narodne lasti — bogato slovstvo izrasti zamore. Zdaj so Slovenci v sami sebe pogledali in so zaklad lastnih misel razodevati začeli. Opustilo se je zdaj ptuje in domače se je gojilo in likalo. V časopisih se je pervikrat zares narodni duh pokazal in je vel čedalje živeje, krepkejše in gorečnije.

Vender se je nekterim čudno zdelo, de je po njih mislih literatura ta čas popolnoma spala, ker je tak malo knjig na svitlo prišlo. Pa kaj je literatura? Ni mar zbirki misel in resnic? ni tedej slovenska literatura zbirki slovenskih misel in zapopadkov? Kdo tedej zamore reči, de je 1848 in 49 slovensko slovstvo spalo, ko se je vender takrat pravi narodni smisel obudil. Že takrat se je temelj slovstva postavil, le de se občutlej in misli zapisale niso. Pa vse se ne da en pot storiti. Kar se je lani in predlanskim zamudilo, se bo letos in drugo leto utegnilo in storilo. Od vsih krajev slišimo, de se slovenski pisarji o spisevanju izverstnih bukev trudijo. Pred vsimi nam je bilo prijetno čuti, de bo naš slavni Koseski svoje zlate pesmi, kterih je že zelo veliko, v kakih treh zvezkih natisniti dal. To bo zares eno nar imenitnijših ne le slovenskih ampak sploh slovanskih del. Slišimo tudi, de g. Robida zemljopis Avstrije piše, de se g. Kastelic, na izdajo noviga tečaja čebelic pripravlja, de g. Poženčan slovensko zgodovino spisuje, de g. Podgorski zelo imenitno junaško pesem vojno Igorja iz Ruskiga prestavlja, de se tudi mnogo iger iz nemškiga in českiga potolmačuje, nekaj se

jih pa tudi izvornih dela. Veliko gospodov pa še omenili nismo, od kterih se ravno takosliši, de to in uno pišejo. Zares se moremo o tem čuditi, kako naglo razum telesniga in materialniga tudi v duhovnim življenju napreduje. Če bo šlo, kakor terdno upamo, tudi za naprej tako, bomo imeli čez kakih 30 let slovstvo, de se bomo smeli z drugimi narodi pomeriti in

— — — „sin bo veselo sejal,
Cvetju se čudil unuk unuka unukove žetve“.

Mengeš 23. mal. serpana. Poglavni pregrešek v sedanjim času je sploh, de se vse le na pol razumé in torej tudi na pol verjame. Dosti ljudi bi molčalo, če bi reč tako vidili, kakor je res. Ker jim je pa le nekoliko delov te reči znanih, se napihujejo in repenčijo, de človeka groza pretresa. Sence nočejo nikjer pogledati, povsod se le za sonce mara in bara. Jasno se vidi ta resnica v zadevah gruntne odveze. Res je, de vse razmere gosposk in kmetov med sabo jenjajo, res je, de vse prednosti razpadejo, de bo to, kar eden pridela, njegovo, de se v njegove pohištva nihče več vtikati ne more in ne sme, in de sta z eno besedo kmet in gospod pred postavo enaka. Če se bo za naprej kmet bolj trudil, varčeval in prizadeval, bo kmalo svojiga poprejniga gospoda prekosil in nihče mu ne bo tega pošteno pridobljeniga bogastva kratil. Pa pri ti odvezi ima ena plat toliko zgubiti in druga toliko dobiti, de bi ta odveza velika krivica postala, če bi se ta nezmerni dobiček in ta nezmerna zguba ne poravnala. Deržavni zbor je na Dunaju predlog Kudliča poterdil, de ima namreč razmera med kmeti in gospodi nehati, pa na predlog našiga domorodca Kavčiča je tudi pristavil, de naj ene dolžnosti brez, ene pa z odškodovanjem jenjajo. In po pravici. Koliko jih je postavim ne pred dolgo časam ravno desetino, tlako ali tudi celo grašino kupilo, ko se še nič vedilo ni, de bodo te reči na nič prišle. Bi bilo mar prav, de bi taki brez odškodovanja svoje premoženje zgubili? K dobrimu grašin nečem govoriti, pa le toliko omenim, de so večidel hudo zadolžene in de bi (ne govorim od grajšakov) tisti ob vse prisli, ki so na grašinske prihodke svoj dnar posodili, ko bi zdaj ti prihodki popolnoma brez odškodnine usahnili. Tacih okolšin je še veliko, ki saj nekoliko povračila poprejnim gospodam prisodijo. Zatorej je bila tudi postava dana, de tretjino dolžnost oni zgubijo, de jim pa eno tretjino deržava in drugo podložni poverne. Skoz in skoz so do zdaj odvezne komisije po ti postavi ravnale, pa kmalo so se kmetje o tem silno čuditi začeli. Čimu komisije? jih je nekaj reklo, sej je vse tako proč, to je gospoda spletla, de bi nas zopet zadergnila, cesar Ferdinand nam je vse gladko odpustil in tako naprej. Naj se pravi nekterim kakor hoče, de temu ni tako, de je cesar Ferdinand res dolžnosti podložnih vzdignil, pa s pogojem, de se nektere odmerno in po pameti odškodovajo, vse nič budalaste in svojeglavne butice ne preveri. Če se to dolgo pusti, se bo še s to termoglavnostjo mnogo opraviti imelo. Po

moji misli bi bilo nar boljši zastran tega, de bi se tisti prvi, po cesarju poterjeni sklep deržavniga zbora, se ve de slovenski prestantek na cerkve pribil, de bi se tu lahko vsak kmet tega prepričal, kar mu tako težko v glavo gre in kar ga bo malo obtežilo. Z Bogam!

Štajarska. „Grazer Ztg.“ piše: 28. junija t. l. so bili na prošnjo politiške gosposke 4 žandarji iz Maribori k svetimu Petru poslani, kjer je bilo ravno cerkveno žegnanje. Po noči ob enajstih so bili žandarmi zunaj vasi na patroli, ko so slišali na pomoč vpiti: „Bog nam pomagaj!“ Ko se hitro kraju bližajo, od kodar so glas slišali, vidijo 4 može, ki so se v Dravi za eno verigo pri mlinu deržali, in so bili v silni nevarnosti zdaj in zdaj utoniti. Zbudili so toraj prebivavce bližnje hiše, hišni gospodar je toraj čoln vzel, hlapci in žandarmi so ga po vodi gor vlekli in vsi nesrečni so bili na tako vižo smerti rešeni. Bili so brodnarji, kakor so sami rekli, ki so se po noči hotli čez vodo pripeljati, al dereči val jim je čoln na kolesa pri mlinu zadervil, torej so iz čolna skočili in se za verigo prijeli. Ako pomislimo, de je bilo že pozno po noči, ko so vsi ljudje spali, je gotovo, de bi bili ti ljudje v vodi konec vzeli, ako bi ne bili ravno žandarji njih klica zaslišali. — Tudi v Ptujem se je nekaj enaciga zgodilo: 29. pr. m. zjutraj ob osmih zagleda en žandar, ki je poleg Drave šel, penzioniraniga častnika, ki je sukno slekel in v Dravo skočil. Žandar naglo za njim skoči in ga reši. Ko ga pripeljejo v bolnišnico, se je pokazalo, de imenovani častnik ni bil pri zdravi pameti.

Austrijska. Minister vojaštva baron Corić je bil 17. julija pervikrat v ministerskem svetovavstvu. Koj pri prvi seji se je od reči pogovarjalo, ki je silno važna, ki se bi bila že popred sklenila, ako bi ministri ne bili rayno tako nasprotniga mnenja, de so 4 za in 4 zoper bili. Glas noviga ministra je tedaj koj v prvi seji velike važnosti.

Horvaška. Jugoslavenske nov. od 22. julija pišejo: Včeraj je poklical tukajšni začasni mestni sodnik vlastnika te knjigarnice, ter mu je po višjem povelju naznanil, de se je v Parizu neko društvo vstanovilo, kteriga namen je, de brez plačila z zistematiškim načinam razprostira revolucionarne spise, posebno St. Justa, Robespiera-a, Consideranta, Proudhona itd. potem časopisne sestavke, pisane v republikanskem duhu in ilustrirane romane itd. V ta namen se bodo dnarji zbirali po vsih deželah, ki bodo k taki družbi pristopile. To društvo je že svoje opravila pričelo, njegovi vodji so Daboeuf, Grün, Mieroslawski, Komloši, Rufonni in kakor se pripoveduje Fenner od Fenneberga, vsi ti stoje neposredno pod Mazzinivim. Perva naloga tega društva je, imenovane spise v večem številu v avstrijsko cesarstvo spraviti.

Torej je sodnik vlastniku knjigarne rekel, de naj hitro naznani, ako bi take knjige njemu poslani bili. Ti možje bodo gotovo slabo opravili. Česka. Od Labe se v „Presburger Zeitg.“ piše: Po naj novejšem ukazu vojaškiga mini-

stra se bo blizu Leitmerica na levem bregu Labe vojaški tabor za 80.000 vojakov napravil, za kateriga je bilo 8 milijonov goldinarjev dovoljenih. Iz tabora bodo mostovi v bližno terdnjavo peljali. Inženirji so že prišli, de bodo za to napravo potrebno pregledali in načrt storili.

Slovaška. V „Union“ se iz Dunaja piše 18. julija: Več nemških časopisov je že pred nekaterimi dnevi novico razglasilo, de je bil Hurban spet od svoje fare odstavljen in sicer zavolj komunističke propagande, ktere se je kakor vodja slovaških prostovoljcev v madjarski vojski krivega storil. Vem vam od te reči bolj natanjko naznaniti. — 22. junija je slavnoznani vladni komisar Nadory Hurbana v Senice poklical, in z obžalovanjem naznanil, de je prišel od c. k. civilniga poglavarja Geringerja ukaz, njega odstaviti in na njegovo mesto poprejšniga duhovna, gospoda Moštenova postaviti.

Prav vljudno se je obnašal imenovani komisar, ko je odstavljenje Hurbana v njegovi fari razglaševal, ker je namreč pristavil, de Hurban ni popolnoma odstavljen, ampak le za en čas, in de mu ni znano, zakaj de se je to zgodilo.

Kakor slišim, se je tudi gospod Nadory zoper ta ukaz izrekel, al grof Athems je ukazal, povelje naglo doveršiti. Tamošni prebivavci so zelo razserjeni zavolj odstavljenja Hurbana in le njegove besede jih zadržujejo pred nepostavnim djanjem. Iz gotoviga vira zvem, de je bil Hurban zavolj nesramniga obrekovanja odstavljen. Ako bi Hurban ne bil tako hud sovražnik Košuta, bi se danes mirno svojo službo vžival, al ker je vedno Slovake k zvestobi opominjal, torej se mu je moralo pokazati, de imajo sovražniki vlade še vedno dovolj moči, se nad njim maševati. Vendar ta ne bo madjaronom dobro stekla.

Hurban sam piše od tega sledeče v „Slovenske Nowiny“.

Ne vem zakaj de sim obsojen. Hotel sim se iz fare podati, ker je pa gospod komisar pravico ljudstva in mojo nedolžnost spoznal, kakor tudi jezo prebivavcov zapazil, me je prosil, da naj v fari in okrajni ostanem, de prebivavce potolažim, ker bodo moje zadeve gotovo v 14 dneh odločene. Že 23. junija je srenja zoper mojo odstavo se pritožila. Madjari tožijo, de se mi je taka nesreča zgodila, in jokajo in vpijejo, de se mi je krivica zgodila — pa jez poznam dobro te tožbe in ta jok. Ako ne dobim pravice pri služabnikih, jo bom gotovo dobil pri tistem gospodu, za kteriga sim se bojeval. — De me pa boli, ker sim tako dolgo brez postavniga varstva tistim ljudem v roke dan, ki so se z oboroženo roko zoper svitli prestol bojevali, temu se gotovo ne bo nobeden čudil.

Tudi mi menimo ministerstvo na to opomniti, kako neizrečeno se Slovaki stiskajo, de se načelo enakopravnosti, kteriga je visoka vlada izrekla, tako zelo v nevarnost ne pripravi.

* Iz Ščavnice se piše v „Union“: Sklep ministra uka in bogočastja, v Novem Sadu slovaški gimnazij napraviti, je večidel med vsimi izobraženimi prebivavci veliko veselje storil. In zares se je na to gledalo, vsaki narodnosti pri vravnavi šol to dati, kar ji gre. Kar pa posebno hvalo zasluži, je, de vlada vso svojo skerb na to obrača, te zadeve možu zaupati, ki duh časa zapopade, ki ima dobro voljo, v tem duhu napredovati. —

Pa žalibog! tudi tukaj vidimo, de naj boljši namene vlade neka stranka skuša podreti.

Šolski ogleda tega vojaškiga okroga fajmošter Kozaček, ki je ravno tako spoštovan kakor ljubljén, je prišel v Novi Sad po povelju ministerstva, de bi zgornji gimnazij tam v djanje vpeljal, kakoršen je potreben in narodno-

sti primerin, in ker je mesto, celi okrog in tudi okolica slovanska, se ve, de se ne more drugač misliti, kakor de se ima slovanski gimnazij napraviti; akoravno bi se nemški in madjarski jezik ne smel zanemariti. — Profesorji bi dobili od deržave plačo, tako namreč, de deržava prevzame letne stroške za prejšnje šole od 2000 gold. in de še precej doda; de bi se pa tudi mesto k podpori zavezalo, namreč: šolsko poslopje, ki je že zidano, v dobrem stanju ohraniti, derva za kurjavo preskerbeti, in tudi nekaj dnarjev vložiti.

Zato bi pa mestnim prebivavcem v korist bilo, de bi njih otroci zamogli doma brez plačila tudi vikšji šole obiskati, med tem ko bi zunajni učenci šolsko plačilo imeli odrajtovati.

Akoravno se jim toliko duhovnih in socialnih dobičkov ponudi — ker gotovo ne bo nobeden tajil, de je v socialnem življenju velik dobiček, ako se izobraženi in učeni možje v enem kraju snidejo, posebno ako ni mnogo izobraženih že pričujočih bilo — išejo nekteri, ki menijo, de so namestniki cele srenje s tem, de je v obsednem stanju vsak zbor prepovedan, dobri namen vlade vničiti. In ker bi ti ljudje raji madjarski gimnazij ali pa nemški imeli, de bi ga potem v madjarskiga spremeniili, ker bi po pravici zamogli reči, de nemški gimnazij ni zanj, ker prebivavci niso Nemci, torej išejo to reč na tako vižo podreti, de bi na drugi poti svoje namene dosegli. — Namesti za ta prid se zahvali in vse prizadati, de se v življenje vpelje, nočejo, kakor pravijo, poslopja za šole — akoravno že stoji — zidati in tako reč od dne do dne odlašajo, de bo dan in leto preteklo. Z denarjem slovanski višji gimnazij podpirati, tega, pravijo, de nemorejo, ker nimajo dnarjev, ako bi se kako drugo neslovansko učeliše napravilo, bi bilo dnarja dovolj. Vendar upamo, de bo vlada vedila potrebno storiti in svoj dobri namen speljati.

Kako vse drugač je bilo, ko je mestni poglavar v Kremnicu želje vlade o tej reči naznanil. Obsedni stan ni overal, de so se mestnjani posvetovali in javni blagor pospešili. Ko je šolski vodja Kozaček važnost te zadeve natanjko razložil, so bili vsi tako vneti, de so enoglasno sklenili, vse storiti, kar jim bo mogoče, in akoravno se je imel v Kremnicu samo spodnji gimnazij napraviti.

Mestu in vladi zamoremo srečo vošiti, ki je moža za vodja v teh rečeh zvolila, ki ima najboljši voljo, za blagor svojih rojakov skerbeti, ki je zraven tudi dovolj izobražen in previden.

Ogerska. Konec naznanila tistih oseb, ki so bile v madjarskem puntu po sodbi in brez vsega preiskovanja umorjene.

Vojaški okrog Košice:

80. Jovan Miklas, 58 let star, in

81. Andrej Miklas, sin perviga, 23 let star, oba iz Zsegne v cipski županii rojena, služabnika vdove grofaje Elize Csaky, sta 3. februarja 1849 nekoliko vojšakov vstajnikov, ki so v vas prišli, z pomočjo več c. k. vojakov napadla in z zgubo nazaj zapodila. Zavolj tega sta bila oba v boju pri Braniske z mnogimi vasčani vjeta in v Eperies peljana in 9. februarja 1849 na povelje Görgey-a ustreljena.

82. Matija Cseryeszky iz Imrič Falu-a v cipski županii rojen, 48 let star; je, kolikor je mogel zadrževal, de niso Madjari vojakov nabirali. Zavolj tega so ga zaperli, je pa mesca augusta 1849 umerl in vdovo in dva otroka zapustil.

83. Martin Sikora, je bil pri kervavi sodbi v Tihi mesca septembra 1848 k smerti na višale obsojen, ker je ljudstvo po deželi zoper Madjare šuntal.

84. Jovan Illias, kmet, je bil mesca oktobra od kervave sodbe v Fekede Ardo v

ugočki županii k smerti na vešale obsojen, ker se je branil med narodno stražo stopiti in tudi ljudstvo po deželi zoper to naredbo šuntal.

85. Od kervaviga sodništva v Borsi v marmoroški županii je bilo začetka novembra 1848 šest oseb, in

86. Od kervaviga sodništva v Vajnagu, v marmoroški županii konec novembra 1848 ena oseba obešena.

Bolj natanjko se od tega do zdaj še nič ne ve.

87. Ladislav Panyko, kmet, je bil od kervave sodbe v Fekete-Haza, ker je kmete zoper revolucijsko vlado šuntal, mesca decembra 1848 k smerti na vešale obsojen.

88. Mesca aprila 1849 so bile od kervave sodbe v Szineveru, v marmoroski županii tri osebe in

89. Ravno tisti mesec od kervave sodbe v Marku v Zemplinski županii ena oseba k smerti na vešale obsojena. Bolj natanjke okoljsine še niso znane.

90. 12. aprila je bil en človek, kteriga ime še ni znano, v Vaču obešen, ker so ga za ogleduha imeli.

Vojaški okrog Budapešt:

91. V Vaču sta bila 17. julija 1849 Peter Murat in Jožef Klempaj kakor ogleduha vjeta in po vojaški sodbi, kakor eni pravijo v Aradu, drugi pa v biharski županii k smerti obsojena, kar se je tudi zgodilo, vendar se ne more za gotovo povedati.

92. Jovan Muha, bivši dimnikar v Gödelle, je bil 7. aprila 1849 vjet, potem spušén, 8. aprila zapert in še tisti dan zavolj izdaje puntarske armade, od treh ciganov obešen.

93. Ko je 6. aprila 1849 puntarska armada v Koko v peštansko županijo prišla, so mnogo popraševali od duhovna Antona Hernvegyerja, so ga potem zaperli. Dva jezdic sta ga po vasi spremila, ko sta pa zvedila, de ima sam konje, sta ga hitro v farovž nazaj peljala in potem v vojaško ležiše spremila. Tam so ga na eni pristavi čez noč zaperli in 7. aprila zjutraj ob 10. ustrelili.

Vzrok tega ostriga ravnanja ni znan.

94. Jovan Kováč iz Verca v Csongradski županii rojen, honved, je bil, ko je svojiga tovarša ustrelil, po vojaški sodbi k smerti obsojen in 7. oktobra 1848 obešen.

95. Emerik Miskey, posestnik v Tinnyu, v peštanski županii, je bil, ker je službo c. k. komisarja za nabero vojakov prevzel, od vstajnikov vjet, v Ostrogon, Komarno in na zadnje v Hovači gnan in 4. maja 1849 po vojaški sodbi ustreljen.

96. Štefan Terenczy, zlahtnik, je prišel perve dni mesca aprila 1849 iz Pesta v Tapio Süly, ker se je v veliki kerčmi med honvede vmešal, in z njimi, kakor se pripoveduje, se hudo prepiral; zavolj tega je prišel v sum, general Klapka ga je pred se poklical, de bi se bil opravičil; najdlji so pri njem potne liste, in še bolj pa je s tem v sum prišel, ker je svoj plav plajš pustil in v kmetiški obleki dalej potoval. Ko so ga preiskovali, so njegoviga voznika dvakrat spraševali, ki je večbart prisegel. Tožba do zdaj še ni znana, toliko je pa gotovo, de so ga kakor deželniga izdajavca ustrelili.

97. Grof Evgen Zichy, opravnik županije stolniga Beligrada, je bil 30. septembra 1848 v tabor vstajnikov pri Lore-u peljan, in tam od vojaškiga sodništva, kteriga predsednik je bil četnik Artur Görgey k smerti na vešale obsojen; obesili so ga še tisti večer.

Grof se je zelo pogumno na moriše podal. Njegove zadnje besede so bile:

„Pod to vlado ne bo domovina srečna, Bog daj, de bi bil jez zadnja žertev.“

98. Franc Lengyel iz stariga Szory-a v komarski županii, je bil, ker je svoje otroke enimu c. k. častniku izročil in mu terdnjavo

pokazal, za izdajavca domovine spoznan in 29. aprila umorjen.

Bolj natanjke okoljsine te zadeve še niso znane.

99. Kristof Offner, prebivavec stariga Budima, je bil, ker je c. k. vojakom smodnik dal, pred stojno sodbo postavljen, k smerti obsojen in blizo Budima ustreljen.

100. Daniel Novak, 50 let star, oženjen, vradnik deželne stavbine komisije v Budimu, je bil, ker se je generalu Hentzi-u ponudil, zoper Madjare za orožje prijeto, ker je v očitnih časopisih cesarja hvalil in občinstvo opominjal, de naj vojake cesarju odrajtajo, pred vojaško sodbo poklican, in 29. maja 1849 popoldne ob 4. blizo Budima ustreljen.

101. Vilhelm Mayer, 40 let star, služabnik v Pešti, doslužen vojak, je bil, ker je v Budimu v službi generala Hentzi-a bil, ker je ogerske vstajnike „pse“ imenoval, in rekel, de Košut ni družiga vreden, kakor de bi ga obesili, 1. junija 1849 pred vojaško sodbo poklican in še tisti dan v Budimu ustreljen.

102. V Török: Št. Miklosu v szolnoški županii, je bil mesarski podmojster, k smerti na vešale obsojen, potem pa je general Vetter zapovedal, ga ustreliti. Ime tega človeka, ki so ga zatožili, kakor pravijo, de je nekimu človeku zaval, še do zdaj ni znano.

103. Samuel Ondrejovič, častnik, je bil, ker je iz armade vstajnikov pobegnil, od vojaškiga sodništva severne armade na vešale obsojen, potem pa ustreljen.

104. Ko se je črna vojska pri Baresu v Somogyjski županii zbrala, je 4 štajarske brodnarje ubila.

105. Bernard Lengyel, jud, je bil od černe vojske pri Marczalu v samogyjski županii ubit.

Bolj natanjke okoljsine še tudi niso znane

106. Mesca oktobra 1849 sta bila dva graničarja, vojaškiga oddelka generala Rotta v Pinczehely-u v tolnaški županii, kjer sta bolna ležala, od druhale, ktere vodja je bil frančikaner Hugolinus, umorjena.

107. Ko so černo vojsko 22. junija 1849 v tolnaški županii na noge spraljali, je ta druhal nekiga c. k. Seražanarja umorila.

108. Mizarja iz Bonihada, ki je z Serežanarjem potoval, je ljudstvo večkrat nastrelilo, vjelo, v Bonihač peljalo, in tam zbrana ga je množica, z vilami, z puškimi bati na naj groznejši vižo umorila.

109. Jakob Brayer, jud iz Szerdahely-a komarnske županije, je bil mesca aprila 1849 od huzarjev brez preiskovanja pobit, ker je iz Skilas-a prišel in ko je huzarje zagledal v Ekets tekel, in so ga zavalj tega v sumu imeli.

110. Jožef Pasic, honved iz Jarnocza, neutralske županije, je bil na povelje Kačinskiga pred stojno sodbo v Nagy-Megyer v komarnski županii postavljen in mesca maja 1849 ustreljen. — Vzrok njegove obsodbe še do zdaj ni znan.

111. Jovan Reguli, šivarski mojster v Papi vesprimske županije. Malo pred bitvo pri Čarni se je množica, ko je slišala, de c. k. vojaki pridejo, pred hišo tega moža, ki je bil znan, de z cesarjem derži, zbrala, ga je grozno tepla in potem ubila, pravijo, de ga je en huzar umoril.

112. Jožef Kapi, magistratni vradnik v stolnem Beligradu, ker so pri njem pisma najdlji, ki so zapopadle porazumljenje podaje c. k. vojakom, in

113. Ana Valentak, čez 70 let stara, ker so pisma od nje najdlji, v kterih je strica tolažila, de bodo c. k. vojaki kmalo celo deželo posedli; oba sta bila 20. augusta 1849 iz stolniga Belgrada v Vesprim peljana in tam na predlog Mednyanskyga ustreljena.

114. Jovan Patzelt, urar iz Reofalu-a v gjurski županii, je bil pred ko ne zavalj tega,

ker je madjaram žugal, ko so Rusi prišli, de bodo viseli, z sabljami umorjen.

115. Dragotin Müller, lovec grofa Lambergga, v Velegu, v županii stolniga Beligrada, je bil na povelje poveljnika Kmety-a 4. junija 1849 v stolnem Beligradu umorjen.

116. Ludovik Hannibal, posestnik v Faradu, v šopronski županii, je bil 10. augusta 1849 v Gjuru ustreljen. Vzrok njegove obsodbe je udanost cesarju.

117. Szepczik ali Szerczik kakor pravijo iz Nagy-Bany-e, je bil v Komarnu ustreljen, ker je pri Ščavnici vradnika, ki je z vstajniki deržal c. k. vojakom naznanil.

118. Kakor c. k. nadkomisar v stolnem Beligradu naznani, je bil tudi en c. k. častnik, ki je bil pri Budapeštu vjet, pobočnik barona Haynau v Komarnu ustreljen.

119. En častnik z imenom Biro in

120. Nek Kohn sta bila k smerti obsojena, ker sta bila naznanjena, de sta na dveh mestih pokradila.

121. Leopold Haslinger, jud v Pestu je bil od vojaške sodbe k smerti obsojen, ker je bil od ogerske armade za ogleduha poslan, pa ga več ni bilo nazaj in je zraven tega tudi naznanil, kje de je pek Linnert 800 gold. popustil, ki je bil v madjarski armadi, ktere je c. k. armada konfiscirala.

Ustreljen je bil 3. junija 1849.

Vojaški okrog Presburg:

122. Franc Stopanovič, jud iz Pešte, je bil 18. aprila 1849 v Livi po stojni sodbi k smerti obsojen, ker je c. k. vojakom naznanil, kje de so honvedi, ki so zavalj boleznizadej ostali, in kje je orožje skrito, potem, ker se je hvalil, de se z knezam Windischgrätzam pogovarja, in de je od njega dovoljenje dobil, vsaciga zapreti pustiti.

123. Pavel Ferjenč, ki je 11. julija 1849 iz Karpfna v Ščavnico šel je bil od 4 vojakov, ki so ga preganjali, ustreljen, ker so mislili, de je ogleduh.

124. 11. oktobra 1848 je bil en horvaški vojak, kteriga so vstajniki vjeli, od kmeta Nagy-a ubit.

125. Sred mesca oktobra 1848 je bil Pavel Svatek, mlinar iz Kovalovety-a v trenčinski županii, ker je kmete napravljaj, de naj bodo c. vladni zvesti od stojne sodbe v Sedrii k smerti na vešale obsojen.

Sedmograško. Ker se na Sedmograškem tako silno zažiga, je deželni poglavar Wohlgenuth za požigavce stojno sodbo razglasil.

Tuje dežele.

Rusovska. Pravijo, de je general Duhamel, ki stoji v podunavskih knezovinah pred nekterimi dnevi povelje dobil, de naj se z dvema polkama ulanov in z eno konjaniško baterio v Besarabio poda. Al on tega povelja ni poslušal, ampak je čaru odgovoril: „Jez nemorem vojske pomanjšati, ker so Bulgari nepričakovano spet za orožje prijeli, in ker se vstaja od dne do dne bolj razšira.“

Bulgarska. Vsak dan se naj bolj nasprotne novice od Bulgarov slišijo. Eni časopisi pišejo, de je že 70,000 vstajnikov in sicer dobro oboroženih na nogah, de jih Rusija in Serbska podperate, de so 24 bark na Donovi potopili, de so Omer-pašatu pot zaperli, drugi spet pripovedujejo, de je vse, kar se pripoveduje gola laž, de je na Bulgarskem vstaja vtolažena, ker so Turki gerške duhovne med ljudstvo poslali, ki so jih vmirili.

Nemška. Telegrafsko naznanilo pove, de je 200 Dancov Flensburg posedlo. Predstraže so že začele ena na drugo streljati.

Mesto Kiel so vojaške barke zaperle, tuji konsuli se temu zoperstavijo.

18. julija je danska armada že Schleswig-holsteinski nasproti stala.

Wilisen je vojakom naznanil, de je dan odločbe prišel.

Angleška. V Londonu je bil zbor francoških begunov od policije prepovedan.

Razne naznanila.

— Iz Krakave se v „Lloyd“ piše 18. julija (ob 1. po noči): Naše mesto je od 12. opoldne v ognju. Čez 60 hiš je v pepelu, med njimi krasna dominikanarska in frančiskanarska cerkev, cerkev sv. Jožefa, škofovo in poslopje mestniga poglavarstva, kakor tudi grad kneza Jablanovskiga, grofa Mosztina in tehniško poslopje, ena kosarna, naj lepše in bogatejše del našega mesta je v pepelu. (2. po noči): Nova nevarnost, močen jug je potegnil. Imenitna fabrika za suknjo, zdaj shraniše olja, sladkora in drugih reči je v plamenu. Prebivavci begajo iz mesta na vse kraje, v drevo-rede in na polje. Okrog 500 rodovin je brez strehe. (Ob 3. zjutraj): Jug je vedno močnejši — severna stran mesta je v strašni nevarnosti. Človeška pomoč je nemogoča. Terdijo, de je bilo zažgano. Mnogo sumljivih oseb zaperajo na grad. (3½ zjutraj): Veter je ponehal. Ogenj se več ne razprostira. (5. zjutraj): Hiše še od znotraj gore. (6. zjutraj): Ravno tako kakor popred. (8. zjutraj): Ogenj se več ne razšira. Hiše samo znotraj še gore.

19. julija pa se v „Lloyd“ od tega pogoriša piše: Do zdaj (12. opoldne) — so si ljudje posebno prizadevali, vse storiti, de se bi ogenj ustavil, kar se je tudi zgodilo, al hiše še strašno gore. 120 poslopij je v ognju in okrog 1000 rodovin je brez strehe. — Nekteri ljudje so tudi zgoreli, med temi dva učenca, ki sta tehniško poslopje gasila. Judi so posebno marljivo delali. Pruski tesarji in delavci iz Wieličke se prav verlo obnašajo. Pol šestih popoldne. Pod cerkvijo Marije so najdlji kroglo z smodnikom, predivam in žveplam napoljeneno 1. po noči. Nova nevarnost! Hiše grozno gore. 3. zjutraj. Ogenj pojenjuje. Lahek dež neke minute terpi. Pol osmih zjutraj 20. julija. Vedno bolj tiho postaja. Hiše samo od znotraj gore, pa ne več tako hudo. Celi dan ljudje gase. 200 hiš je pogorelo. Zavarovanih je bilo le malo. — Čez 60 oseb je zapertih.

— Koj, ko je prišla na Dunaj žalostna novica, de je Krakavo pogorelo, je njegovo veličanstvo, svitli cesar svojiga pobočnika, generala Kellnerja tje poslal, de bo potrebno preskerbel in storil, de se bo nadloga polajšala, in mu zapovedal od vsiga natanjko naznaniti. Cesar sam je iz lastniga premoženja 30,000 gold. podaril za nesrečne, tudi ministerstvo je v ravno ta namen 50,000 gold. iz državne denarnice dovolilo.

— Na Českem je v poslednjih tednih 6672 oseb kolero imelo. Pomorila jih je ta bolezen 2498, ozdravilo jih je spet 3346, bolnih pa je še 829.

— Za vboge Istrijane se je dozdej že 3697 gold. nabralo. Že 6 bark se je poslalo, ki so jim pšenice, turšiče ječmena, soli itd. peljale. Na tako vižo se je vbogim za nekoliko časa pomagalo in Bogu hvala, letos polje obljudi dobro letino.

— V Budimu se te dni za 500,000 Košutovih bankovcev sožgali.

— Te dni je prišel prvi list slovaškiga časopisa „Zora Slavie pre gospodarov“ v Pestu na svitlo. Vreduje ga Pejko, izhaja vsak teden enkrat.

— Po nekterih krajih Ogerskiga in Sedmograškiga je te dni sneg padel, sicer ravno po ravnini ne, ampak po hribih ga je bilo silno veliko in tudi nizke griče je pobelil, mraz je bilo tako, de so ljudje mogli peči kuriti.

LEPOZNANSKI LIST.

Mesto Kamnik.

(Dalje in konec.)

Proti 17. stoletju je bilo pa to mesto opešalo. Skoraj pol hiš se je poderalo; veliko stacun je bilo pred, pa zdaj je bila ena sama. Za 4 goldinarje se je najlepši hiša v najem dobila. Vzrok tega je bil, ker so bili Turki Hrovatijo s katero so Krajnci kupčevali vso opustošili; krajnsko pa vse poropali.

Kamniške cerkve.

Te so: Farna cerkev matere Božje oznanenja na Šutini. Nje mestne podružnice so: 1. S. Jožefa na Zaljah, kjer je dandanašnji mestno pokopališče 2. Na Malim gradu, kjer so tri cerkvice ena verh druge a. najverhnja je matere Božje sedem žalost, b. srednja je sv. Eloja skofa ino c. najspodnja je s. Petra Aposteljna. 3. Kapela s. Križa na Kalvarii. 4. Med kamniške cerkve spada cerkev ss. Primoža in Felicijana M. M. kake dve uri deleč od mesta v planinah. 5. Cerkev s. Petra Aposteljna ki zraven cerkve ss. Primoža in Felicijana v planinah stoji. 6. Kapela matere Božje v Zaperškem gradu. Zraven vsih zgor imenovanih cerkva je 7. Franciškanska cerkev s. Jakopa Aposteljna, ktera pa ni farna podružnica. Verh vsih tih cerkva ino kapel so bile pa nekda na pokopališi zraven farnе cerkve tri kapele perva s. Marije Magdalene, druga s. Mihela in tretja s. Rotije divice, M. V nekdašnjim kamniškim gradi je bila kapela s. Janeza kersnika. Od franciškanske cerkve je več govorjenja v popisi: Hrovaško krajnska franciska redovniška provincija in zlasti nje kamniški samostan s cerkvijo s. Jakopa. Od družih kamniških tu li imenovanih cerkva ino kapel je obširniši govorjenje per posebnim popisim kamniške fare.

Kamniški gradovi.

Med te je šteti 1. Mali grad, od kteriga je bilo per popisim tega mesta že zgor govorjenje 2. Tako imenovani Kamniški grad (Oberstein) ino 3. Zaperce: Od dveh zadnjih pride tu na versto kaj več reči.

1. Kamniški Grad. Ta je zdaj li podertija. Stal je pa ta grad nad mestam na visokim hribi, kteri je proti mestu grozno sterme. Zdj se ta hrib s podertijo vred imenuje Bergantov grad.

Kamniški grad so zidali Ortenburški grofi iz Koroškiga okoli leta 1000 po Kristusovim rojstvi. Seasama je bil prišel ta grad v last Galenberskih gospodov, kakor se vidi iz pisma od kteriga bo pozneje govorjenje, de ga je bil Oglejski patrijarh Sigfridu Galenberskimu v leti 1208 pisal. Anže H. Galenberski je v leti 1427 zoper Cesarja Friderika 3. se vzdignil ino pomagal Ladislavu Ogerskimu kralju sinu Cesarja Alberta 2. Tudi v bratovski vojski avstrijskih vojvodov je bil na strani veljega vojvoda Alberta zoper Cesarja Friderika 3. Zato so mu bile grajsine Goli breg (Galenberg) Kamnik (Oberstein) i. t. d. odvzete.

Tako je bil prišel Kamniški grad v roke deželnih oblastnikov ali vojvodov ino cesarjev, kteri so svoje oskerbnike ali poglavarje sem pošiljali gospodarit. Med temi oskerbniki so bili notri do blezi leta 1500 Lamberski gospodje. Okoli leta 1511 je bil Turnski Vid v imeni deželniga poglavarja oskerbnik. Za Vidam Turnskim je bil njegov sin Franc Turnski, kteri je v leti 1572 z ženo, z otroci in z vsimi svojimi na Česko šel. Njegov naslednik Ahac Turnski je bil od deželniga gospodarja kamniško grajsino na se perpravil, in tud Križki grad je zidal; vender je pa notri do leta 1576 ko je bila strela njegovo heer ubila na kamniškim gradi stanoval. Po ti nesreči niso hotli nič več Turnski grofi gori stanovati; dokler niso Križkiga gradu izzidali so stanovali v Kamniškim mestu. Med tim časom so pa Kamniški grad dali zmiraj z vsim previditi in popravljati, tako dolgo de je v leti 1670, ko je bil Mihael Sigmund Bermsfeldski, oskerbnik tega gradu, se streha vkupaj sosedla. Potlej je bil ta grad kupil neki Werdenberski grof. Ta ga je potlej prepustil g. Hervardu Turjaškemu grofu, generalu v Karlovcu. Za tim ga je imel njegov sin Franc Anton Turjaški grof.

V leti 1606 je bil začel Ahac, Turnski grof križki grad zidati, in zavolj priličnosti so iz

Kamniškiga grada vse semkaj prenesli, kjer so tudi križkiga ino kamniškiga gradu gospodstvo v eno zedinili. Znaprej so bili obeh teh gradov li eni gospodarji kakor Werdenberski grof, Herbard Turjaški grof, Franc Anton Turjaški grof i. t. d.

Okoli kamniškiga grada je bil v skalo izsekan vodotoč. V sredi brega, ko se gre proti gradi je prav merzel prijeten studenec, tukaj je bil nekda iz rezaniga kamna ribnik. V gradi je bila kapela s. Janeza Kersnika. Dolgo časa, ko je bila že opušena, so se na kersni dan hodili Franciškani v njo po eno mašo opravljat. To kapelo z enim beneficiumam je bil neki Galenberski gospod utemeljil s tim perstavkam, de bo on sam ino za njim li vsak njegov naslednik imel pravico varstva ali odvetništva per nji. To utemeljenje je bil tistikratni fajmster g. Manfred de la Turre za dobro spoznal ino sprejel. Tudi patrijarh Rajmund ga je bil poterdil rekoč: Rajmundus D. G. Sedis Aquilejensis Patriarcha, dilecto filio in Christo, Sigfrido. Nobili viro de Gallenberg, Salutem et benedictionem in Domino etc.

Duod cum Tu, in castro Tuo Oberstein, plebis in Stein, propter nimiam distantiam a matricae Ecclesiae ruralem, Tibi Capellam S. Joanni Baptistae sacram, in qua divina celebrarentur officia, exereris etc. Datum Aquileje, decimo exeuntis Decembris. Anno Domini 1208.

Po slovensko: Rajmund po Božji milosti patrijarh Oglejskiga sedeža pozdravi in blagoslovi, v imeni Gospodovim, v Kristusi ljubiga sinu Sigfrida Golobrežkiga plemenitaša i. t. d. Ker si Ti na svojim kamniškim gradi v kamniški fari zavolj prevelike daljnosti od cerkve matere fare, si domačo kapelo sv. Janeza Kersnika napravil, v kteri naj se božja služba opravlja, i. t. d. Tako je spisano dano v Ogleji 10tiga perkončniga mesca grudna, v leti po Kristusovim rojstvi 1208.

2. Zaperce ali zaperški grad. Ta grad, ki Kamnik tako reči zapre ino skrije, stoji na prijetnim griči, ima lepe verte, dosti sadja, spodaj proti Homcu in Menguši je lepo polje; na zgornji kraj so čedalje viši hribi, na zadnje pa še celo snežniki.

Praden je bil ta grad izzidan je tukaj stala ena pristava kacih sto ino še več let. V leti 1550 jo je bil Juri Lamberski popolnoma poderl ino je zdajni grad izzidal. Ko je bil začel ta grad zidati so si Kamničane vse perzadejali ga ustavititi z tim izgovoram, de ko bi se Turek tukaj uperil bi utegnul od tod mestu veliko škodo napraviti. Ko pa tega zidanja niso mogli ustavititi, so mu bili en gradič Turn na Zaljah (Trutzthum) nasproti postavili. Zaperce so bile okoli leta 1624 od Lamberskih gospodov zastavljene g. Anžetu Talerju, kteri jih je bil potlej tudi v last kupil. Anže Taler je dal tudi v gradi lepo kapelo h časti matere Božje zidati. Ko je bil g. Anže Taler umrl so zaperce prišle v last njegovi sestri gospe Marii Magdaleni Hohenwartski. Po smert lete jih je dobil g. Anže Ljudevit Hohenwartski.

Kamniška okolica.

Kamnik stoji v prav zdravim kraji, snežniki mu dajo bistro vodo ino tudi zdravo ohlilje. Desijeravno med gorami perkrit ima vender prijetne hodiša, ob Bistrici prot Stranjam, po gričih proti Tujncam, po polji proti Podgorji ino Ljubljani po lokah in travnicah na levi strani Bistrice ali proti Nevljam. Kdor rad kaj dalej peš gre si zamore veselje napraviti, de v Bistriških planinah ino dolinah nedolžne lepote, ki jo ima natora sama na sebi premišluje. Je kdo prijatelj od hribov ino gošav, utegne h svojim veselji hoditi po hribi kjer je bil nekda Kamniški grad ali pa po hribih ki so ob Neveljci. Prijetnost kamniške okolice ino nje zdravo sapo spoznajo Ljubljancane, ki se hodijo v ta kraj oeverstit, si opočiti in se pozdravit.

Nektere posebne pergodbe v Kamnici.

Kamnik je večkrat pogorel. Pervikrat je pogorel okoli leta 1411 ko je bil Valentin Lamberski (cesarski oskerbnik na Kamniškim gradi, in zraven tudi oskerbnik mestne in deželske sodnije. Ogenj se je bil začel v mestu, v mlini g. Valentina Lamberskiga, kjer je bila ob Valvasorjevih to je poznejših časih kopel.

Nektere leta potlej se je bilo spet užgalo v Lamberski hiši na velcim tergi (na placi) zraven mestne sodne hiše (Rathhaus) kjer zdaj teržne ali smanje gule stoje. Spet zdaj je bilo kakor pervikrat vse mesto pogorelo. Zavolj perviga požganja so bili Valentinu Lamberskimu mestno sodnije vzeli, iz kar je veliko sovražstvo prišlo. Z lepim porazumljenjam je bilo vse to v leti 1514 poravnano.

Ali ta sprava ni bila stanovitna: novi prepri so se bili kmalo začeli. Tako je Jur Lamberski, kteri je bil zaperce izzidal hotel dreva dati skoz mesto peljati, pa Kamničane tega niso dopustili. On je torej svoje ino bratove podložne vkupaj spravil, okoli 200 kojnikov ino pešcov jih je bilo, ino z silo so hotli dreva skoz mesto spraviti, pa mestnjane so se bili z orožjam za ozidja nastavili silo z silo preganjati. To bi se bilo gotovo žalostno izšlo, ko bi ne bila deželna gosposka po dveh poslancih tih spertij poravnala.

Ko je bila v leti 1563, 1564 ino 1599 v Ljubljani kuga se je bila Kamnika ognila in zato so bile ob tih časih sodbe in druge pisarnice s pošto vred semkaj prestavljene.

Okoli leta 1600 je bil neki Lamberski gospod kamniškemu mestnimu sodju zavolj ene prenagle ino nespametne besede eno po ustih dal. Razžaljeni mestnjane so tega Lamberžana ujeli ino v mestno hišo posadili. Ko ga je pa Kozma Hohenwartski v družbi več družih plementašov v ti kaperci obiskal, je Lamberžan per poslovljenji med njimi na eniga našel zato perpravljeniga konja skočil ino ušel.

Lamberski gospodje so tudi sicer s kamniškim mestam velike prepire ino pravde imeli Eden družimu so radi nagajali.

Pred temi prepri in pa še dolgo popred je kamniško mesto tudi z drugimi plementaži zmiraj dosti preprirov ino spertij imelo, tako pravi Schoenleben od ene perložnosti: „Ta gospod Miklav Golobrežki je z vitezi (equites), med kterimi sta bila Gall ino Abfalter, planil v Kamniško mesto, ino zapovedal sodja ukleniti, in v stolpi Golobrežkiga grada ga je zapertiga imel okoli leta 1370; in Habakuk je mestnjana tukaj umoril.“ — Morebiti je Miklav dal kamniškiga sodja končati po tisim, ki mu je jesti nosil.

V leti 1670 na kresni dan je bilo kamniško mesto močno pogorelo. V leti 1788 je bila vsa šutina pogorela. V leti 1804 na kresni dan je bilo vse mesto s franciškanskim samostanam in cerkvijo vred pogorelo.

Poženčan.

Zmes.

* Angličani so zlo v strahu, kar se prebivavci po mestih tako zlo pomnožujejo, kakor n. pr. v Londonu, kjer jih je v 10. letih za 300.000 naraslo. Ravno tako se je vstrašil Vaukan o začetka 18. stoletja nad pomnoženjem prebivavcov v Parizu, in on je prerokoval Ludoviku XIV. revolucijo natanjko, kakor se je prigodila.

Ces. kralj. loterija.

Naslednje številke so vzdignjene bile:

V Gradcu 20. mal. Serp.:

41. 24. 37. 65. 61.

Na Dunaju 20. mal. Serp.:

17. 55. 71. 50. 20.

Prihodno srečkanje bo v Gradcu in na Dunaju 31. mal. Serpana, in 10. velki Serp.

Telegrafiško kurzno naznanilo deržavnih pisem 24. mal. Serp. 1850.

Deržavne dolžne pisma po 5 od 100 (v srebru) 97 1/2
 » » » » 4 1/2 » » » 84 1/2
 » » » » 4 » » » —

Obligacioni avstrijskih pod in nad Anizo, českih, moravskih, silezkih, štajarskih, koroških, krajnskih, goriških in dunajske visje kamorne uradnije. (po 3 od 100) — gld.
 » 2 1/2 » » — »
 » 2 1/4 » » — »
 » 2 » » — »
 » 1 1/4 » » — »

Bankne akcije po 1116 gold. v srebru.

Dnarna cena 22. mal. Serp. 1850.

V dnarju
 Cesarskih cekinov agio (od 100 gold.) 22 1/2 gld.
 Srebra » » » » 17 1/4 »